

Paardensport in Bussum

In een drietal artikelen zal getracht worden om een beeld te schetsen van een aantal vormen van paardensport, zoals die in de afgelopen 120 jaar in Bussum in wedstrijdverband is beoefend en wat te vertellen over de locaties welke hiervoor gebruikt zijn.

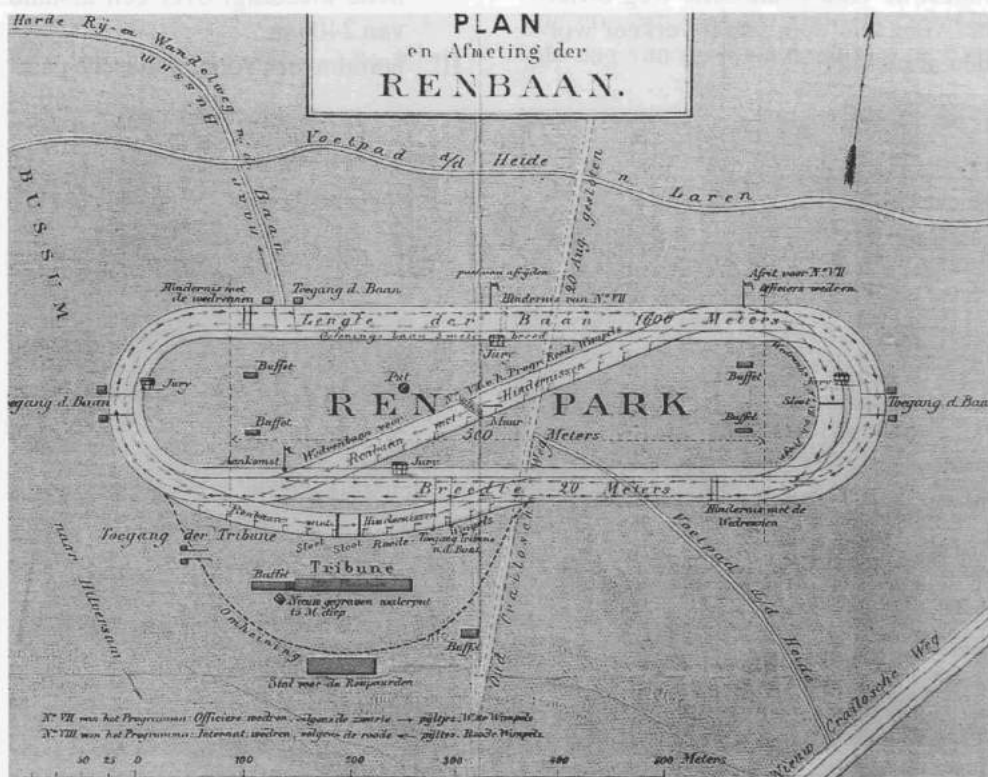
In de negentiende eeuw, toen de paardensport nog als een elitaire sport gold, hield men de wedstrijden bij voorkeur buiten het dorp, op speciale banen.

De oudste baan lag op de Bussummer hei, de tweede op Cruysbergen. Hierover gaan de twee eerste artikelen. Andere vormen van deze tak van sport waren het concours hippique, korte baan draverijen en het ringsteken, die in het derde artikel zullen behandeld worden.

Renbaan op de Bussummer hei

Door particulier initiatief werd in 1880 met paardensport in Bussum begonnen. Een renbaan was uitgezet aan de voet van de heuvelrug de Lange Heul, op circa een halve kilometer van de Engdijk, waar nu de Randweg loopt. Rond de plaats waar de Doodweg uit Bussum naar het St.Janskerkhof de Oud Crailosche weg uit Hilversum naar Noord Crailo snijdt, kwam een ovale baan van 20 m breed. Deze was 1600 m lang, met rechte stukken van 500 m. De gemeentegrens tussen ons dorp en Hilversum liep toen over diezelfde Oud Crailosche weg, waardoor de oostelijke helft eigenlijk Hilversums was.

Zoals de platte grond (afb. 1) laat zien

Afb. 1: plattegrond van de baan in zijn complete vorm met hindernissen-parcours.

liep er een wisselbaan dwars over het parcours, die het mogelijk maakte om van loopricting te veranderen en zo een langere baan te creëren. Ten behoeve van de jury stonden in de bochten en aan de rechte einden in totaal vier jurytorens, die sterk op een "hoogzit" leken. Het publiek kon plaatsnemen op twee tribunes boven op de Lange Heul, en her en der stonden rond de baan buffetten opgesteld. Een deel van de toeschouwers stond liever rond de baan of zocht een goed plaatsje op het middenterrein, en hadden ook een buffet.

Vlak achter de grote tribune had men een 15 m. diepe waterput gegraven voor het drenken van de paarden, waarvoor aan de voet van de heuvel over een lengte van ca. 60 m. stallen waren gebouwd. Als er wedstrijden waren, moest de Oud Crailosche weg officieel voor alle doorgaand verkeer worden afgesloten.

Op zaterdag 28 augustus 1880 werd de baan geopend met wedrennen die georganiseerd waren door de Harddraverij Vereniging. Dit was een landelijke vereniging met een bestuur dat bestond uit een college van 7 heren woonachtig in resp. Amsterdam, Wassenaar, Heemstede, Haarlem, Velsen, Barneveld en Dordrecht.

De wedrennen bestonden, zoals het programma vermeldde, uit een zestal verschillende delen:

- I harddraverij voor inlandsche paarden van zessen klaar gereden voor Hollandsche sjezen, met rijders in nationaal kostuum, over een afstand van 1600 m.
- II harddraverij voor paarden van alle rassen, gereden voor twee- of vierwielige rijtuigigen met rijders in nette kleding, over een afstand van 2400 m.
- III harddraverij voor inlandsche paar-

Afb. 2: op 3 september 1881 bezocht koning Willem III (met bolhoed) de wedrennen op de hei en liet zich rondleiden door burgemeester P. Langerhuizen (met hoge hoed). Op de achtergrond de tribunes.

den, geboren in 1875 of later, gereden onder de man, met berijders in nette kleding, over een afstand van 1000 m.

IV harddraverij voor paarden van alle rassen bereden (met zadel) door heeren-liefhebbers, met rijders in jockey-kostuum, H.H. officieren mogen in uniform rijden. Afstand 1600 m.

V wedren voor paarden van alle rassen bereden (met zadel) door rijders in jockey-kostuum (militairen mogen in uniform rijden), over een afstand van 1200m.

VI wedren met hindernissen voor paarden van alle rassen (met zadel). Rijders in jockey-kostuum (militairen mogen in uniform rijden), over een afstand van 1800m.

Bereikbaarheid

Om het evenement te bezoeken kon je uiteraard vanuit Bussum gaan lopen. Dat was echter een flink eind, want de bebouwing hield in die dagen op bij de Prinsenstraat. Dan kwam je op de Eng waar alleen zandwegen waren.

Gebruikelijk was om een rijtuig te nemen, de Brinklaan af te rijden tot de overweg bij de R.K. begraafplaats, vervolgens een paar honderd meter de Bussummer Grintweg volgen tot een pad, halverwege waar later het terrein van de waterleiding kwam, dat leidde weer het spoor over, waarna dat pad met een grote boog naar de renbaan voerde. Met name voor mensen die van ver kwamen was de trein een oplossing. De Hollandsche IJzeren Spoorweg Mij. had een speciale halte gemaakt. Die was te vinden ter hoogte van de renbaan waar nu nog een oud spoorhuisje staat. Op de dag van de opening stopte hier en

Afb. 3 (3 september 1881): de koning en de burgemeester op het middenterrein bij één der deelnemers. Geheel rechts is een van de jury-torens te zien.

aantal treinen uit beide richtingen. Uit Amsterdam vierstuks om 9.15, 10.15, 11 en 12 uur. Uit Utrecht alleen om 11 uur en uit Amersfoort om 10.30 uur. De Spoorwegen vermeldde daarbij "dat reizigers die aan de Renbaan willen af- en instappen, moeten voorzien zijn, komende uit Amsterdam van plaatskaarten tot Hilversum, komende uit de richting van Utrecht en Amersfoort, van plaatskaarten tot Naarden-Bussum".

Voor de terugreis stopten er in beide richtingen maar één trein en wel om 18.05 u. naar Amsterdam en om 18.10 u. richting Utrecht-Amersfoort.

De toegangsprijzen bedroegen f. 1,— voor leden en f. 2,50 voor niet-leden van de organiserende vereniging.

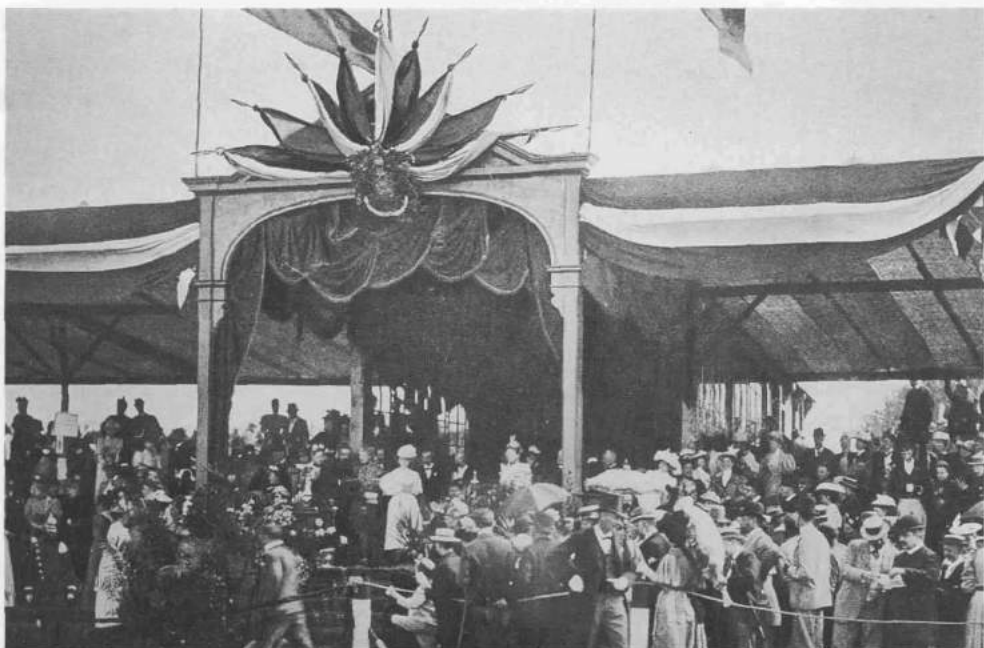
Koninklijk bezoek

Of deze baan frequent gebruikt is, is moeilijk te achterhalen, want de regionale kranten melden er bijzonder wei-

nig over. Waarschijnlijk werden per jaar twee wedstrijddagen gehouden, zo rond de tweede helft van juni en de eerste helft van september. Niettemin genoot ze ongetwijfeld befaamdheid, want al op 3 september 1881 kwam Z.M. Koning Willem III persoonlijk bij wedstrijden op bezoek. Hiervan zijn een paar foto's bewaard gebleven, die we hierbij weer-geven in afb. 2 en 3.

Ook de Amsterdamsche Sportclub organiseerde hier wedstrijden, zoals b.v. op zondag 19 juni 1887.

In 1894 was er wederom koninklijk bezoek. Dit keer waren het Koningin Emma en haar dochtertje Wilhelmina, die op 28 juni van dat jaar de wedrennen per trein kwamen bezoeken (afb. 4). De organiserende Amsterdamsche Sportclub en de Algemeene Harddraverij-vereeniging waren hierbij uiteraard met hun voltallig bestuur aan-wezige.

Afb. 4: de feestelijk versierde hoofdtribune ter gelegenheid van het bezoek aan de wedrennen door koningin-regentes Emma en haar dochter Wilhelmina op 28 juni 1894.

Het programma vermeldde bij die gelegenheid: een harddraverij met handicap over 1600 m., een wedren met handicap over 2400 m. en een een harddraverij aangespannen over 1600 m. Vervolgens, toen de koninklijke gasten gearriveerd waren, een hordenren met handicap over 4000 m., een recordharddraverij, aangespannen over 2400 m. en een steeple-chase, met handicap over 5000 m. Tenslotte werd gereden om de militaire sportprijs, een jachtrit over 3600 m.

De beide vorstinnen reikten na afloop de door hen uitgeloofde prijzen uit aan de winnaars van de steeple-chase en de militaire jachtrit.

In het verslag van die dag lezen we: "Na afscheid genomen te hebben van de Bestuurders, die dit welgeslaagde sportfeest geregeld hadden, keerden Zij per rijtuig naar Soestdijk terug, en weldra kwam er leven en beweging in tal van voertuigen van allerlei aard en vorm, zoals men die bij de wedrennen verenigd ziet. De menigte spoedde zich naar de halte, en weldra was de heide bij Bussum weder stil en eenzaam als tevoren".

Dit evenement zou, zo bleek later, het einde markeren van deze renbaan.

In 1893 was op minder dan 3 km. naar het westen een nieuwe renbaan geopend. Deze trok, doordat ze beter bereikbaar was, wat meer publiek en minder gratis toeschouwers, zoals op de hei mogelijk was.

De treinhalt werd in 1895 uit de dienstregeling geschrapt ten gunste van een nieuwe halte aan de Herenstraat bij de Bensdorpfabriek.

Maar nog éénmaal, jaren later, herleefde de tijd van toen. Bij de Olympische Spelen in Amsterdam in 1928 werd een deel van het ruitersprogramma op het Hilversumse Sportpark afgewerkt. De veelzijdigheidsproeven voor de Military vonden plaats op de Bussummer hei en H.M. Koningin Wilhelmina kwam nogmaals naar hier om dit bij te wonen.

Echter, door de wijziging van de gemeentegrens tussen Bussum en Hilversum, waarbij Bussum haar deel van de heide aan Hilversum moest afstaan in ruil voor de Bussummer Eng, was het inmiddels geen Bussums grondgebied meer.

Martin Heyne

Gegevens voor een tentoonstelling

Beste lezer.

De Historische Kring Bussum is bezig met de voorbereiding van een tentoonstelling over diverse lokaties in Bussum. Een van deze lokaties is de straat waarin u woont. Onze vraag is: bent u in het bezit van gegevens over uw huis, de vroegere bewoners, waar werd het pand vroeger voor gebruikt? Misschien hebt u foto's van het huis zoals het vroeger

was. Kortom, wij zijn bijzonder geïnteresseerd in alles wat u weet of heeft. Als u het goed vindt dat wij deze gegevens gebruiken voor onze tentoonstelling neem dan a.u.b. contact op met Joke Vos, tel: 693 67 10. Of breng uw gegevens naar de Historische Kring Bussum, Huizerweg 54.

Alvast bedankt voor de moeite.